

Szervezési közlemények

Gyógyszerészet 22. 380—382. 1978.

A gyógyszerészhallgatók művelődési szokásainak elemzése

DR. TRÁSER LÁSZLÓ

A szerző a Szegedi Orvostudományi Egyetemen 1973-ban végzett reprezentatív felmérés anyagát, illetve az ebből leszűrt következtetéseit ismerteti. Áttekintést ad a hallgatók művelődési helyzetéről, általános műveltségük jellemző tényezőjének tekintve az olvasást, vizsgálva annak tartalmi és az életmódot érintő vonatkozásait. Az elemzés összefüggést állapít meg az olvasási szokások és a hallgatók szociális háttérhelyzete között. Képet ad a dolgozat a leendő gyógyszerészek olvasáson kívüli művelődési tevékenységéről is, így betekintést nyújt mozilátogatási, tv-nézési és folyóirat-olvasási szokásairól.

*

A SZOTE Marxizmus—Leninizmus Intézete 1973-ban reprezentatív felmérést végzett az orvosegyetemi hallgatók körében, melynek során megvizsgáltuk a szülői ház nyújtotta szociális háttérrel, az egyetemi politikai és KISZ-munkában mutatott aktivitást, az olvasási-művelődési szokásokat, hallgatóink végzés utáni terveit, törekvéseit, valamint a vallásos világnézet elterjedésének mutatóit.

Vizsgálódásunk komplexitása, úgy tűnik, meg-alapozott képet formáz egyetemünk hallgatóinak sokoldalú jellemzéséhez, melyet az oktatás mindennapi munkájában és a távlati tervezésben egyaránt sikerrel felhasználhatunk. Telemészetesen helytelen lenne mindenféle abszolutizálás, hiszen sem a megkérdezett hallgatók száma (orvosok: 340, gyógyszerészek: 80 fő), sem ismeretszerzésünk módja nem tesz lehetővé valami egyszerűs mindenkorra igaz, megmásíthatatlan következtetéseket. Ám talán nincs is ilyenre szükség, hiszen az emberek, a fiatalok éppen változékonyságukban, megújulási készségükben mutatnak állandóságot, stabilitást.

A hallgatók véleményének feltárása, állásfoglalásaik felderítése részben a hagyományos kérdőíves módon történt, véletlenszerűen kiválasztott minta alapján, mely kiterjedt mindkét kar mind-egyik évfolyamára, részben egyéni és csoportos elbeszélgetés formájában.

Munkahipotézis

Vizsgálódásunk előfeltevése szerint az olvasás a hallgatók művelődési tevékenységének centrumát képezi, de egyben az is igaz, vélekedésünk alapján, hogy az olvasói magatartás befolyásolásában, irányításában a hallgatók túlságosan magára hagyottak. Igaz, ez a segítség nem hiányzik mindenütt egyforma mértékben, mert az otthoni szociális-kulturális környezet jelentős mértékben meghatározza a későbbi művelődési tevékenységet,

olvasói magatartást, általában a kultúrabefogadó művelődő ember egész habitusát.

Korábban is tapasztaltuk azt a sajátos kapcsolódást, hogy a rendszeres művelődés nagy valószínűséggel vezet igazi értékek elsajátításához, míg az alkalmankénti ennek lehetőségét erősen lecsökkenti.

Amit eddig is véltünk, jószereivel beigazolódott a későbbiek során: a hallgatók egymástól jelentős mértékben eltérő, művelődési-kulturális szokásaikat, ismereteiket tekintve igen különböző csoportokat alkotnak, s ezek a csoportok — említett tulajdonságaikat tekintve — végzés után legfeljebb közelítenek egymáshoz, de a lemaradottak azonosulása csak igen fáradtságos munkával valósulhat meg.

Előzetes ismereteink nyomán kialakult az a véleményünk, hogy szervezett és intézményesített formában kell segíteni a kulturálódási-művelődési szokások kialakításában azoknak a hallgatóknak, akiknek ez szükséges, ha ők is igénylik. Ez a megszorítás, úgy véljük, mindenképpen indokolt, mert a befogadói magatartás legalább olyan fontos tényezője a közművelődési folyamatnak, mint a művelői törekvés. Éppen ezt a magatartást alakítja leginkább a hallgató szociális környezete és a hallgatói csoportok közvéleménye.

Olvasási szokások, gyakoriság és tartalmi jellemzés

Mennyit és mit olvasnak a hallgatók és milyen tényezők befolyásolják olvasási tevékenységüket?

Európában évezredek kulturális örökséggel, halhatatlan írók és költők műveivel rendelkező nemzetek vannak, melyek mai fiai, kortársaink jelentős tömegei szinte hadilábon állnak a könyvvel, a könyvkultúrával. Bizonyíték erre az UNESCO évenként megismétlődő kimutatása az európaiak könyvfogyasztásáról. Ha ebből a mondhatni világszínvonalat jelentő nézőpontból vizsgáljuk a mi hallgatóink olvasási szokásait, akkor az adatok messzemenő elégedettségre adnak okot, hiszen a gyógyszerészhallgatók mintegy 37%-a vallotta, hogy havonként olvas egy-egy szépirodalmi jellegű könyvet.

Mivel minden olyan adat, mely összehasonlítható vonatkozásban hasznosítható, elemzésünk támpontjául szolgálhat, megemlítjük, hogy az orvostanhallgatók mintegy 41%-a vallotta magát havonként egy-egy könyv olvasójának, tehát rendszeres olvasónak. Úgy tűnik, ilyen összevetésben a gyógyszerészhallgatók kissé halványabb képet mutatnak, noha a lényegét illetően az olvasási gyakoriságot megfelelően mondhatjuk. Ez a minősítés azonban nem jelenthet elégedettséget, hiszen

az olvasás sokkal fontosabb helyet, szerepet tölt be az ember életében, semhogy lemondhatnánk a nagyobbik hányad megnyeréséről, olvasóvá neveléséről.

Külön említést érdemel, hogy a megkérdezett gyógyszerészhallgatók között mindössze néhány fiú akadt — mely kis túlzással a kar hallgatóságának összetételét is reprezentálja —, így a válaszolók a női nem sajátos érdeklődését is kifejezték, vagy legalábbis érzékeltették, amikor a „mit olvas” kérdésre feleltek. Remélhetően nincs semmi méltatlan ebben a feltételezésben, hiszen a romantika iránti vonzódás megállapítása igazán nem negatív értékorientációt jelent. Az olvasmányanyag elemzésekor utalni kell egy fontos, bár mindenkor változó tényezőre, nevezetesen a divat szerepére. Nyilvánvaló, hogy az olvasó ember érdeklődését olvasmányanyagának kiválasztásában igen sokféle tényező befolyásolja, így ízléskultúrája, érdeklődési köre, a látóterébe kerülő könyvanyag és az a szelf vagy olykor harsány kedvcsinálás, mellyel figyelmét felkeltik, tekintetét az éppen fontos könyvre irányítják.

*Gyógyszerészhallgatók
sikerlistája*

II. világháborút ábrázoló művek
H. Charriére: Pillangó
D. Keyes: Virágot Algernonnak
Dallos S. művei (Munkácsy életregénye)
Th. Dreiser: Amerikai tragédia
E. M. Remarque művei
Hajnóczy R.: Bengáli tűz
M. Nexó: Ditte az ember lánya
J. Steinbeck: Édentől keletre
E. Bronte: Üvöltő szelek
Bókay L.: Bohémek és pillangók

*Orvostanhallgatók
sikerlistája*

II. világháborút ábrázoló művek
E. M. Remarque művei
D. Keyes: Virágot Algernonnak
M. Bulgakov: A Mester és Margarita
H. Charriére: Pillangó
P. Marshall: Tombol a hold
J. Steinbeck művei
Moldova Gy. művei
S. Maugham művei
Mai magyar költők művei
J. Bates művei —
E. Hemmingway művei

Ezek a sikerlisták eltérő és megegyező jegyeket egyaránt tartalmaznak; részletes elemzésük és összevetésük hosszadalmas és messzire vezetne, hiszen a teljes képhez hozzátartozik a felsorolt könyvek összessége, amelyek száma több százra tehető, noha csak egy-két olvasó említi ezeket.

Általában jellemzője a felsorolt könyveknek, hogy szinte elenyészően kevés közöttük a múlt századi klasszikus, de egyáltalán hiányzik a régi alkotás; csupa modern, XX. századi, kortárs könyvet említenek a hallgatók. Keyes művének sikerét bizonyosan befolyásolta a film, melyet a regényből készítettek és nagy sikerrel vetítettek a moziban. A II. világháborút ábrázoló regények szintén mutatnak néhány közös tulajdonságot: csak nyugati szerzők műveit tartalmazza a felsorolás, s hiányoznak a memoáirodalom alkotásai is. A háborút ábrázolják, de döntően a kaland, izgalom, érzelmek oldaláról, s alig sejtetve valamit

a politikai-gazdasági-katonai folyamatok népek sorsát meghatározó drámájából.

Érdekes összevetést kínál néhány háttéradat, a két csoportról:

	Gyógy- szerész hallgatók	Orvos- tanhall- gatók
Fizikai dolgozók gyermekei	58%	37%
Ált. iskolát végzett szülők	20%	15%
Be nem fejezett ált. isk.	10%	3,5%
0—100 kötet házi könyvtár	10%	16%

A két háttér, úgy tűnik, jelentős eltéréseket tartalmaz, de túlbecsülni sem szabad ezeket a különbségeket, mert hatásuk ugyan érvényesül a sikerlisták kialakulásában és az olvasói magatartásban, a rendszeres vagy az esetenkénti olvasás szokássá válásában, ám csak egyike a meghatározó tényezőeknek.

Általános tapasztalat szerint, melyet a szakirodalom elméleti alapvetésként kezel, szoros kölcsönhatásban van a fiatal ember — egyetemi hallgató — olvasási szokása, sőt értékorientációja is a szülői ház könyvtárával, vagy tágabb értelemben annak kultúrával, művelődéssel kapcsolatos magatartásával. Felmérésünk ezt az összefüggést, ennek érvényesülését teljes mértékben megerősítette. S ugyanakkor az is tapasztalható volt, hogy az a bizonyos hátrányos helyzet éppen ebben a vonatkozásban jelentkezett éles formában, hiszen aki hazuról keveset kap a kulturális értékekből, annak pótolnivalója fokozottan jelentkezik az egyetemi évek alatt, amikor pedig annyi másra is kell az idő, meg az energia. Hátrányos helyzet és kulturális, műveltségi hiányok — ezek gyakran összetartozó jelenségek. Ezeket a hátrányokat változtatni, előbbrelépni csak hosszú távon és szervezett munkával lehet, s a megfelelő feltétel-rendszer kimunkálásában az egyetem állami és társadalmi szerveinek összehangolt erőfeszítésére van szükség.

Az olvasást a művelődési tevékenység középpontjával választva — mert ezt tettük — elemeztük a tartalmi, értékbeli szint és az olvasási környezet összefüggésének néhány vonatkozását. Vizsgálódásaink azt mutatták, hogy a rendszeres olvasók értékesebb műveket olvasnak, mint az esetlegesen olvasók. Feltehetőleg nincs ebben különösebben meglepő, hiszen az tud jobban tájékozódni, eligazodni a könyvkiadás kínálattengerében, aki rendszeres olvasóként figyelemmel kíséri azt.

Felmérésünkben szerepelt olyan összefüggéskutatás is, mely az olvasási gyakoriság és a tanulmányi eredmények viszonyára irányult, s örömmel nyugtáztuk, hogy a jó-jeles-kitűnő rendű hallgatók közül 44% (orvosok), illetve 40% (gyógyszerészek) vallotta magát rendszeres olvasónak. Ez az arány megerősíti az olvasási kultúra és általában a szakmai kultúrák kapcsolatát, igazolja a rendszeres olvasás és a jó tanulmányi eredmény összeegyeztethetőségét, s ezáltal egy magas kultúrájú réteg létezését. Mindezt más oldalról igazolva: az elégséges-közepes rendű hallgatók csoportjából 26%

(orvosok) és 29% (gyógyszerészek) állította, hogy rendszeres olvasó.

Újság-, folyóirat-olvasás

Gyógyszerészek:		Orvosok:	
Népszabadság	45%	Magyarország	38%
Élet és Tudomány	35%	Népszabadság	29%
Magyarország	32%	Élet és Tudomány	27%
Delta	14%	Delta	19%
Nők Lapja	13%	Délmagyarország	12%
Ifjúsági Magazin	13%	Természet Világa	11%
Magyar Ifjúság	11%	Nők Lapja	8%
Délmagyarország	9%	Ifjúsági Magazin	5%
Tükör	6%	Tükör	3%
Nem olvas	13%	Nem olvas	8%

A felsoroltakon kívül még kb. 20—25 újságot, folyóiratot jelöltek meg a hallgatók, amelyek igen széles skálát alkotnak. Ennek nyomán a kialakulóban levő hobbitévékenységek körvonalai is kirajzolódnak — autó, bélyeg, labdarúgás, rejtvényfejtés, fotó, művészetek.

Gyógyszerészhallgatóink újság- és folyóirat-olvasási szemléjét vizsgálva szembeötlő a Népszabadság feltűnően nagy olvasási aránya, amely mondhatni domináns jelentőségű, hiszen a megkérdezettek majd fele olvassa. Az orvosoknál már némileg eltérő a kép s bár ezt nem vizsgáltuk részleteiben, úgy tűnik, összefüggés van a hallgatók szülői környezete és folyóirat-olvasása között is.

Ha csupán a vázlatos értékelés erejéig is, de áttekintve ezt a felsorolást, pozitívumai mellett előtűnnek hiányosságai is, így a mélyebb ismeretet adó folyóiratok hiánya. Vonatkozik ez természeti és társadalmi tematikájú anyagokat tartalmazó folyóiratokra egyaránt, sőt a szakmai műveltséget fejlesztő szaklapok olvasására is igaz ez az elmarasztalás. Az orvosoknál ugyan más a helyzet, mert a mintacsoport V. évesének több mint 50%-a vallotta magát az Orvosi Hetilap rendszeres olvasójának, de a gyógyszerészek szinte nem tüntettek fel folyóirat-olvasási listájukon szaklapot.

Végül utalni kell azokra a hallgatókra, akik nem olvasnak semmilyen újságot vagy folyóiratot, ezért jelenlétük olyan csoportok létezését mutatja, amelyek szinte a legfőbb információs forrásainktól elfordulva, bezárkózva élnek egyetemi éveiket.

Moziba járás — tv-nézés

Hetenként megy moziba az orvosok 27%-a, míg ugyanezt teszi a gyógyszerészek 35%-a. Tv-műsort néz naponta az orvosok 5,5%-a, a gyógyszerészek 11%-a.

Ha örülünk a mozilátogatás gyakoriságának, akkor aggódunk a tv-nézés rendszerességének kis arányán. Igaz, nagy a valószínűsége, hogy későbbi életük során a hallgatók — már mint önálló ott-honnal rendelkező felnőttek — úgymond beállnak a sorba és minden este odaülnek a képernyő elé. Azután az is igaz, hogy rossz a kollégiumok tv-ellátottsága, meg a fő műsoridőben vannak a moz-

galmi események, gyűlések, értekezletek, randevú, baráti összejövetelek, különféle rendezvények stb., mégis, a tv-híradó fontos esemény, mert tájékoztatja a nagyobb közösség, a társadalom életéről, s ennek elhagyása nehezen pótolható hiányokat okoz. Különösen ott mutatkozik ez meg, ahol még a rendszeres újságolvasás is elmarad, s a hallgató valamiféle szent ártatlanságban véli eltölteni a gondtalanul röpülő egyetemi éveket. Valójában azonban mulasztást követ el, hiszen kirekeszti magát társadalmunk életének, eseményeinek tudatos átéléséből, tájékozatlan, könnyen alakítható emberre válik. Márpedig az értelmiségi funkció teljesítésének nem csupán az egyetemi-főiskolai diploma megszerzése az alapfeltétele, hanem a szakmai-társadalmi tájékozottság, amely megköveteli a véleménynyilvánítás felelősségét, de egyben elismerést, megbecsülést eredményez.

Д-р Л. Трашер: Анализ культурных привычек студентов фармацевтического факультета

Автор излагает материал собранных в 1973 году в Сегедском Медицинском Институте данных, и заключенные на основе вышеуказанного материала выводы. Дает обзор о культурном состоянии студентов, характерным для их общего образования считая чтение, изучая его содержание и аспекты касающиеся образа жизни. Анализ устанавливает зависимость между привычками по чтению и социальным фоном студентов. Работа дает кроме чтения общую картину о культурной деятельности будущих фармацевтов, так дает представление об их привычках по посещению кино, наблюдения телевизионных передач и чтению журналов.

Dr. L. Tráser: Analysis of the cultural behaviour and customs of pharmacy students

The material of a representative appraisal and their consequences are discussed. A broad review is presented on the cultural position, on the cultural customs of the Pharmacy students of the University of Medicine, Szeged, which may be suitable for estimating their general cultural interest. A close relation has been found between the reading customs and the social background of the students. In addition to book-reading, participation in musical and other cultural activities, visiting of theatrical and cinema performances, following the television broadcasts, reading of general and professional periodicals is subjected to analysis too in order to establish the cultural activities which may be expected of the future generation of pharmacists.

Dr. L. Tráser: Analysis der Kulturgewohnheiten von Pharmaziestudenten

Der Verfasser berichtet über die representative Datensammlung in 1973 zwischen der Pharmaziestudenten der Szegediner Medizinischen Universität. Ein Übersicht wird gegeben über die kulturellen Zustände der Studenten, die hauptsächlich aus Lesegewohnheiten, aus dem Inhalt der gelesenen Literatur, aus den Einfluss des regelmäßigen Lesens auf andere Gewohnheiten gegründet ist. Ein Zusammenhang wurde entdeckt zwischen der Lesegewohnheiten und des sozialen Hintergrunds der Studenten. Auch sonstige kulturelle Tätigkeiten, als Besuch von Theater- und Kinovorträgen, Zuschauen von Fernsehprogrammen, Lesen von allgemeinen und fachlichen Zeitschriften werden erörtert um ein Bild über die kulturelle Interesse der neuen Generation der Pharmazeuten zu bekommen.

(Szegedi Orvostudományi Egyetem Marxizmus—Leninizmus Intézet,
6722 Szeged, Hunyadi János sgt 5.)

Érkezett: 1977. VI. 9.